

על גורל המיליונרים, ומגן בכנסת על החוזה שהוא התנגד לו

ספורט

כדורגל

הקרה ושבר

אחת התעלומות הגדולות שניצבו לפני שבוע בפני חובבי הכדורגל בארץ, היתה הופעתם החובבת והחירות של כדורגלני הקבוצה השבדית א.י.ק. בישראל, השבדים, שמאז ביקוריהם הקודמים בארץ הצביעו תמיד על נצחונות בולטים, והתופסים מקום נכבד בצמרת הכדורגל בארצם, נראו כי שירונים במשחקיהם נגד נבחרת ישראל (העו"לם הזה כדורגלנים סדירים של א.י.ק. יתרום גם הוא ל-136) נגד נבחרת חיפה, בהם נחלו כשלויות חרוצים.

התעלומה גברה שבועות, כאשר נודע כי באותו שבוע בו הופיעה א.י.ק. בישראל, שיחקה א.י.ק. גם בשבדיה, את הפתרון ל"תעלומה יכלו לספק כמה מכדורגלני נב"ח תל אביב, שהזירו את השבדים שביקרו בארץ מקרוב. לדבריהם היו רק חלק מאנשי הקבוצה כדורגלנים סדירים של א.י.ק. יתרום משתייכים אמנם לאותו מועדון, אך מופיי עים בקבוצת הוויקי הקרה, הפכו לכדורגלנים כדי להצטרף לטיול לישראל.

לקפריסין וחזרה

סגנית אלופת הכדורגל הישראלי אשתקד, הפועל תל-אביב, נמצאת עתה במשבר קשה. מיקומה במקום ה-11 בטבלת הליגה — כשבאופן תיאורטי היא עלולה להמציא גם במקום ה-13 בשל משחקיהם החסרים של הבאות אחריה בדירוג — מצביע יותר מכל על המשבר. כדורגלני הקבוצה מפורזים ומסוכסכים, מוסתים עלידי קבוצות ע"ס קנים וחסרי רוחצוות, אינם מסוגלים עוד להגיע, בהזדקתו של מאמנם הבריטי, לדרגתם בשנה שעברה.

אותה שעה האירה ההצלחה פניה למאמן שהציע את הקבוצה אשתקד לסגנות, ושנא לץ לנטוש אותה בשל אינסיגריות בין ה"עסקנים — אלי פוקס, פוקס, שקיבל השנה לידו את אימון הקבוצה הקפריסאית אולימפיאקוס, שלא נחשבה עדיין לגורם בכדורגל הפכה לקבוצת עלית, היחידה שהצליחה עד כה לבור על אלופת האי, אומניה, אם כי במשחק ידידותי.

בקפריסין עומדות מאחורי קבוצות הכדור רגל אגודות פוליטיות. נוסף לזאת מאמץ כל שר בממשלה קבוצת כדורגל, לא כל כך מאהדה לספורט כמו מתוך תקנה לזכות בקולותיהם של אוהדי הקבוצה. קבוצתו של פוקס, אולימפיאקוס, שיכת לפג היחני ה"קיצוני שבאי ופטרונה הוא שר הפנים ה"מקומי. כדי לגייס את אלי אימון הקבוצה, נשלח אליו לתל-אביב שר העבודה הקאפריסאי, שהוא ידור הטוב עוד מתקופת שחיתו בא לפני ארבע שנים.

שוב לקבוצת האם. תוך תקופת שהו"תו הקצרה באי, התבלט פוקס בין שפע המאמנים הזרים הפועלים שם, עד שנקרא ליעץ להתאחדות הכדורגל המקומית כיצד להרכיב נבחרת לאומית. רעיונו של פוקס, לערוך משחק נגד נבחרת יוון, כדי לממן את אחזקת נבחרת קפריסין, בוצע לפני שבוע. נבחרתה של קפריסין זכתה בהישג סנסציוני, שעה שגברה בתוצאה 3:1 על נבחרתה של יוון, שהופיעה אמנם עם חמישה שחקני מילואים.

בניגוד לרעיונות שהופיעו בארץ, לא היה אלי פוקס מאמנה של נבחרת קפריסין. הוא עזר בהרכבת הנבחרת, אך מחוסר תקציב לא יכול היה לקבל את אימון הנבחרת, שנמסרה לאימונו של מאמן קאס ריסאי ותיק, שעשה את העבודה בהתנדבות. אולם סינעו של אלי למאמן היה כה ניכר, עד שבשיחות מאחורי הקלעים הועלה שמו כמועמד לאמן בעתיד את נבחרת קפריסין. אולם הכדורגלן הוותיק, שנאלץ להשאיר את משפתו בארץ כדי לאפשר לימודים סדירים לילדיו, אינו חושב, למרות הצלחתו, להמשיך את הרומן הקאפריסאי שלו.

הכדורגל בקפריסין שוב אינו זה המוכר לישראלים, סיפר אלי, שכשפע השבוע ל"ביקור חטיף בישראל, יש להם כמה קבוצות היכולות בשקט לשחק בליגה הלאומית אצלנו, ואם תתמודד נבחרתם נגד נבחרת ישראל, לא הייתי מהמר על תוצאות ה"משחק".

את השבת בה שהה בארץ, ניצל אלי כדי לחזות דווקא במשחק של מכבי תל-אביב, כי למרות כל הגילגולים, נשארו בו סנסי מגטים לקבוצה בה החל את הקאריירה שלו. אותה שעה נערכו גישושים ראשונים לקראת האפשרות שבועונה הבאה יחזור אלי לקבוצת האם שלו, הפעם במאמן.

אנשי ההנהלה, כלומר, קלוצניק ובן-עמי, החליטו להגדיל את הון החברה ב-500 אלף לירות נוספות, עלידי הוצאת מניות חדשות. כל המניות נרכשו עלידי חברת ההשקאות פ.י. אי. סי. חברת ההשקעות הראשונה שהופיעה בתמונה. פלסטיון אקר נומיק קורפוריישן הנה חברה ידועה בישראל, המחזיקה בחלקים במפעלי בניה רבים, בין היתר גם במפעלי ים-המלח.

הממשלה בנתה נמל ותחנת-חשמל בעיר, וקבוצת-בנייה-החדשה הוציאה מניות חדשות. ההוצאה היתה הפעם בערך של מליון לירות, בתוכן מניות יסוד חדשות. הפעם לא הת"ממהו הקונים. החברה המרכזית להשקעות — חברת הענק הישראלית של ההון ה"פטי, בעלת כיתו דימונה, בתי החרושת למלט וכתיסר מפעלים אחרים — היתה מוכנה לשלם 900 אלף ל"י תמורת חלק בעיסקת החולות. חלק במפעלי המניות של חברות אלה היו אותם רבבות ציונים טובים שעליהם דיבר ספיר ושהשפעתם היתה אפסית.

★ ★ ★

המועג נסגר

ינתיים עבר שינוי נוסף של חברת פ.י. אי. סי. סיליס קלוצניק, המתגורר בארצות-הברית, העביר את זכויותיו כמנהל החברה לשני אנשים המתגוררים בכתובת

הזכויות, שניתנו למשקיעים.

★ ★ ★

בתובת אחת

ל אמיתו של דבר מהווה השם חברת אשדוד, פיקציה מטבע בריאתו. כי קודם לחתימת ההסכם עם אשכול, לא היתה צדיין החברה בין החיים. את עובד בן-עמי מישראל ופיליפ קלוצניק מארצות-הברית, אחד או רק מכנה משותף אחר: הוכייה בעיר הדרומית הגדולה, שתקום לחוף הים-התיכון. בדיוק ברביעי באוקטובר 1957, ביום בו הפכה הוכייה הגדולה לעובדה, נרשמה חברה חדשה במשרד רשם החברות בירושלים, חברה שנסאה את השם בעל הצלול ה"אמריקאי: קו. בי. עי. פירוש ראשי התיבות בעברית: קבוצת בוני ערים.

באופן פורמאלי היתה ההון היסודי של החברה — מליון לירות. זה היה אף ה"תנאי שנכלל בחוזה. אולם כסום זה לא היה מוגן במלואו בקופת החברה, אלא התחלק בשתי צורות של מניות: מניות יסוד ומניות רגילות. עשר מניות היסוד, המקנות זכות ל-51 אחוז רווחים, עלו 100 ל"י כל אחת. 999 אלף מניות רגילות, עלו לירה אחת כל אחת.

שני מייסדי החברה העניקו האחד לשני במתנה מניית יסוד אחת, ואילו את שאר

המדינה" גם מאוחר יותר הביע ספיר דעה שלילית לגבי הדברים שקרו באשדוד. כי ביקורו האחרון בעיר, לפני כמה חודשים, הבטיח לפעול לתיקון החוזה, שהפריע ל"דעתו לפיתוח העיר. אך מגידו היה מוכרח להגן על החוזה שנחתם עלידי עמיתו דאז. אולם זו לא היתה הסיבה היחידה ל"עמדתו. כי כל הפרשה של מכירת קרקעות אשדוד צמחה מתוך משרד-ההקלאות, כה"קפה אישית של דיין על אשכול וספיר. לכן התייצב ספיר בעמדת הגנה לא רק נגד חיכי חרות ומס"ם, אלא גם נגד דיין המפא"י.

מבצע עדין ומסובך זה, ניתן היה לצפות כי ספיר יברור לו דרך בניים. אפשר היה לצפות, למשל, כי יקום ויאמר בגילוי-לב: עשינו שטות — אבל אי-אפשר לסגת כעת. היועץ המשפטי קבע כי החוזה הוא בר"תוקף ופרט לזה אין גם כל אפשרות לשלם סכום פיזיים כה גבוה במיקרה של הפרת החוזה. מה שעליו לעשות כעת, הוא ל"נסות לתקן את החוזה הקיים.

אבל ספיר בחר בדרך ההפוכה. הוא הת"ליט לצאת בהגנה טוטאלית על החוזה כולו. הוא נשא נאום נרגש, בו תאר את החולות חסרי-התקווה-של-אשדוד, הפליג אף לזכור"נות משנות הארבעים.

לפי חשבונות של ספיר, לא רק שקבוצת בן-עמי לא הרחיבה מיליונים, אלא שכמעט ועליה להוסיף מכספה לכל דוגמם. כסיום סיפר ספיר על רבבות יהודים וציונים טר"בים, המזרימים כסף לחולות-אשדוד בצניור של חברת אשדוד.

לנאום כובש זה היתה רק נקודת תורפה אחת: הוא לא עמד בקו אחד עם האמת.

★ ★ ★

תאריכי מפתח

דווקא ב-1956 היה עניין נמל אשדוד רחוק ממושגנו, בגלל נימוקם ש"ינים", דרש ספיר בנאומו. "היו או 3 הצעות לבניית נמל; על 2 הצעות אני יכול לדבר, כי דובר בהן על צפונה מאשדוד. על הצעה אחת עמד המנוח — מי שהיה ראש עיריית תל-אביב — בניין נמל בתל-אביב. ההצעה השנייה הוריימה עד נבירובין. נכון, היתה גם הצעה שלישית שהוריימה מעבר לאשדוד, אבל זה היה רחוק. מצאתי בין דברי ה"שרים, אשר דיברו לפי תומם, את השאלה: על יסוד מה יש להקים ישוב בחולות או ללו, מניין יתפרנסו האנשים? לא ראו אז את אשדוד כפי שהיא כיום, את מחירי ה"קרקע כפי שהם היום."

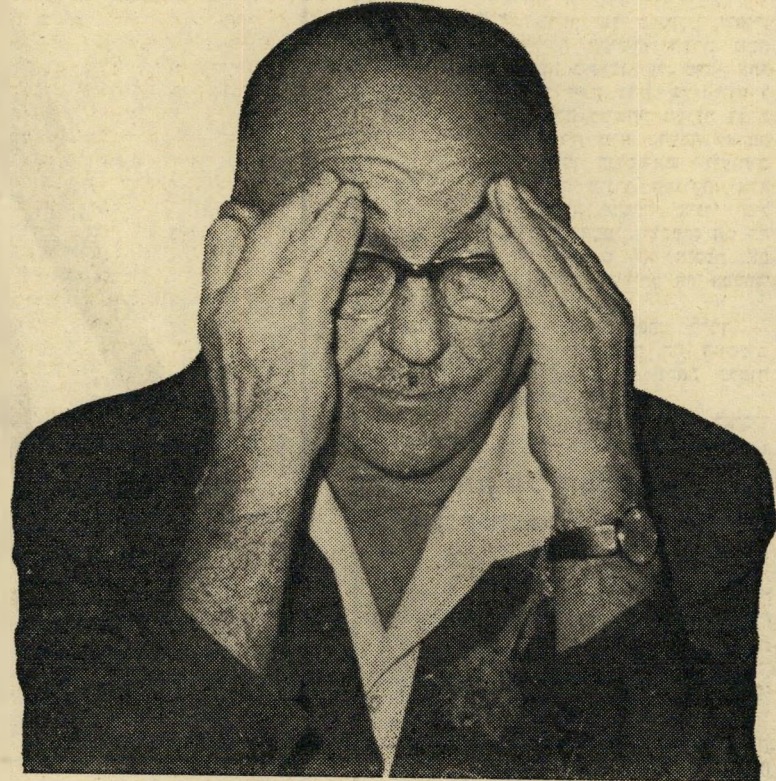
אולם כיצד באמת נראים הדברים היום? כדאי לתת כמה תאריכי מפתח היסטוריים. בשנת 1951 נתמנתה עלידי ש"רהתחבורה ועדה בין-משרדית, שתפקידה היה לאתר את המקום המדויק לבניית נמל דרומי. בוד"ח שהוגש בפברואר, לאחר שנה, נכללה הצעה הרוב — לאיתור נמל בשפך נחל רובין, והצעת המיעוט — לבניית נמל באשדוד.

בשנת 1954 החליטה הסמכות העליונה של ישראל, דויד בן-גוריון, להפסיק את התיכ"ר חים שפרצו סביב החלטות אלו. הוא החליט כי הנמל חייב לקום, כדעת המיעוט, דווקא באשדוד. נימוקי העיקרי: פיתוח הדרום.

בשנת 1956 החליטה ועדת-השרים לענייני כלכלה, לערוך סקר הנדסי כללי להקמת נמל אשדוד. ב-22 במאי לאחר שנה, חתם משרד התחבורה על חוזה עם חברת פורדיק ר. האריט מארצות-הברית ועם המעבדה ה"הידרולוגית המכנית של צופת, על הכנת תוכנית-אב לנמל וסקר חופים במקום. ב"רביעי באוגוסט הוגשו אותה שנה, נחתם חוזה מכירת אשדוד לשותפות בן-עמי וקלוצניק.

ייתכן מאוד שמיכלול עובדות אלה לא היה ידוע עדיין לאותם משפחות של עולים חדשים, שהחלו באותו זמן, את חייהן על החולות של אשדודיים. אך אין ספק שהן היו ידועות לשר-האוצר דאז, שחתם על ה"חוזה, ולשר המסחר-והתעשייה דאז, שקם כיום להגן עליו בעזו. כי איך לא ידעו עליהן כשמבקר המדינה הקדיש בוד"חו ה"שנת חלק נכבד לחוזה אומלל זה?

"בשעת עשיית ההסכם עם קבוצת המש"קיעים", כתב מבקר המדינה, "היו מגובשות תוכניות פיתוח רבות היקף, שהממשלה עמדה לבצען בתחומי אשדוד; חלק מה"תוכניות כבר היה בשלב ביצוע. ההסכם עם המשקיעים מתייחס במפורש להחלטת המ"שלה על בניית נמל באשדוד; הממשלה ה"קיעה כסומים גדולים מאוד בהקמת תחנת כוח באשדוד, לאספקת חשמל לדרום ה"ארץ, שעד לתאריך חתימת החוזה עלו על סך 30 מיליון ל"י; בנוסבות אלו כבר אז ניתן היה לראות, שתנאי ההסכם אינם מב"יטיחים לאוצר המדינה המורה סכירה בעד

לוי אשכול

הזוהה לכתובתו: נתן מנילוב וסם ביבר. הוא עצמו פרש פורמאלי ממתברת, עבר ל"תפקיד של נציג כלכלי לממשלת ארה"ב באי"ם. אולם ביבר ומנילוב ממשיכים ליי"צג את מניות היסוד שלו במועצת החברה. את המעגל סוגר ציוני טוב נוסף, חושב גינבה ובעלו החדש של בית-החרושת אתא, טיבור פנחס רוזנבאום. חלקו בניצול חולות אשדוד מסתבם בחצי מליון לירות. עובד בן-עמי, נתן מליגוב וסם ביבר, פ.י. אי. סי. והחברה המרכזית, וטיבור רוזנבאום — כל אחד שהה לפחות רבבה של ציונים טובים.

★ ★ ★

בראשון בדצמבר השנה, הכריזה חברת קבוצת בוני ערים על הגלית הון מניוית 26,999,500 ל"י. ההון הכללי של החברה עבר על 30 מליון. זהו מחיר העסק עליו חתם אשכול בשנת 1957. זהו מחירו כיום, בשעה שאשדוד מונה 17 אלף תושבים בלבד. אבל זהו רק שלב ביניים.

השמונה קנו הציניצי בנפרד, השלישו 400 ל"י כל אחד לקופת החברה. כך נגמרה ב"הצלחה מכירת מניות היסוד ועבור סכום של 800 ל"י היו שני האדונים — עובד בן-עמי ופיליפ קלוצניק — לבעלי המפעל, המכריז על הון של מליון לירות והחולש באופן בלעדי על המיליונים הרבים.

אבל החולות הטופעניים כיסו יותר מדי את האוצר החבוי תחתם, והמשקיעים ה"קטנים לא הודרו לקנות את 999 אלף המניות בנות הלירה שהוצאו. לכן החליטו המנהלים לעזור לעצמם, רכשו, ביוני 1958, מניות בסכום של 150 אלף ל"י כל אחד. עד שבתחילת 1960 הופיעו ברשימת רוכ"שי המניות שמות חדשים. היו אלה אתל קלוצניק, סם ביבר, הלן בבר, נתן מליגוב וגרלד ליבל, ומורו, כולם גרו באותה הכתובת: פריק פורטרו, אילינוי, ארצות הברית. אותן מקרה מוזר רצה וגם פיליפ קלוצניק התגורר באותו בית.

מייסכנים